

Santuari de Falgars

La Pobla de Lillet

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Falgars-Catllaràs
Emplaçament Ctra de Guardiola a la Pobla de Lillet, després de la rotonda, trencall a la dreta, està senyalitzat

Coordenades:

Latitud: 42.22738
Longitud: 1.94544
UTM Est (X): 412975
UTM Nord (Y): 4675561

Classificació

Número de fitxa 08166 - 65
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic Modern Barroc Contemporani Neoclàssic Popular
Segle XII-XVII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL,núm.1278 (29/06/1988)
Número inventari IPA NÚM. 3514
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Solsona, Plaça de Palau, 1. 25280-Solsona.
Fitxes associades:
[Falgars/Casa de Baix](#)
Autoria de la fitxa Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa: dl., 08/06/2009 - 02:00

Descripció

Tot i l'origen romànic, l'actual santuari és una obra del segle XVII, moment en el que s'hi realitzaren profundes transformacions. Consta de l'església i l'hostatgeria, que forma un conjunt allargat de grans dimensions, amb coberta a dues vessants (excepte l'extrem oest de l'hostatgeria, el més modern, que és a quatre vessants). El conjunt ha patit diverses reformes i ampliacions al llarg dels anys.

De l'edifici romànic en queden poques restes, sembla que l'actual es bastí sobre l'antic. De les restes d'aquella primera capella en queden amagats alguns paramets, i el que és més destacat és la ferramenta original de la porta d'entrada, avui col·locada a la porta interior que comunica l'església amb la casa a nivell de planta baixa. L'església és d'una sola nau coberta amb volta de canó, orientada amb la capçalera a llevant, on hi ha el presbiteri seguit d'un cambril; la porta d'entrada és al mur sud, hi obra a sota el cor, situat als peus del temple. La portalada d'accés és una gran obertura adovellada, la clau és decorada amb relleu formant una creu i una data (alguns autors diuen que posa 1049 i l'atribueixen a la data de construcció del temple romànic; sembla probable, però, que sigui 1649 i que coincideixi amb la data de construcció del temple barroc que s'inicià el 1646). A la mateixa façana sud, sobre la porta hi ha un rellotge de sol, i més amunt una petita finestra amb llinda en arc feta d'una peça monolítica; la resta d'obertures són més grans i també en llinda en arc però fetes per diferents peces; al mur de ponent (cambril) hi ha dues obertures fetes amb tres grans blocs tallats i picats, col·locats en cada cas en muntants i llinda (plana), i una llosa a l'ampit; al centre i per sobre d'aquestes, una obertura circular. Enmig de la teulada, a l'alçada de la unió de l'església amb la casa, s'alça el campanar d'espadanya de dues obertures. L'altar major, amb diversos elements de marbre, és decorat amb escenes de l'evangeli i els goigs de la Verge, fou col·locat el 1947 (l'antic altar barroc es destruï el 1936), i és un projecte de Lluís Riudor realitzat als tallers de Josep Tràfach de Barcelona. Als laterals de la nau hi ha dues capelles amb plafons pintats per Antoni Gorgues, a un costat el Crist Crucificat i a l'altre, els Sants Metges. El cambril és una obra de finals del segle XVIII i decorat al segle XIX, s'hi accedeix des de l'altar major; està cobert amb volta i tota la superfície està pintada amb escenificacions diverses i faixes d'imitació de marbres; entre les representacions hi ha la de la troballa de la Verge. La Verge està col·locada sobre un tron mòbil que presideix el temple; es tracta d'una interessant talla gòtica del segle XV d'alabastre policromat; la Mare de Déu de Falgars, és una Verge lletant que es presenta coronada i dreta, amb el nen als braços.

Pel que fa a la casa-hostatgeria, aquesta està situada a l'oest del santuari. Presenta diferents fases constructives, la més antiga és l'estructura que toca a l'església, i sembla que es correspondria amb la primera casa de finals del segle XVI o principis del XVII, i que al 1646 en el document on s'explica l'acte de col·locació de la primera pedra de la nova església, es diu que ja existia. Està conformada per un aparell força regular; cal destacar-ne la porta d'entrada situada al mur sud, adovellada, i també la porta interior de comunicació de la planta baixa de la casa amb l'església, on es conserven les ferramentes medievals. La resta de l'hostatgeria mostra diferents tipus de parament en els murs; destaquen dues portes d'accés, l'una és una porta adovellada i l'altra de llinda plana monolítica; el cos de ponent, l'únic que pren una orientació diferent, perpendicular a la resta, té una galeria al davant de dos nivells, amb dues obertures en arcs encofrats a planta baixa i a planta primera està coberta amb la mateixa teulada. A la part posterior de l'edifici hi ha una font amb una gran cisterna, que per sobre funciona com a terrassa.

Observacions:

El lloc és molt freqüentat, no només per gent de les rodalies, sinó també per visitants d'altres indrets, ja que al voltant del santuari hi ha una àmplia zona amb barbacoes. A més Falgars constitueix una de les principals vies d'entrada a la Serra del Catllaràs. A l'hivern l'accés és difícil i fins i tot a vegades està prohibit, pel gel que es fa al vial.

La llegenda diu que un pastor de Saus mentre estava pasturant els bous a l'obaga de Falgars (un lloc on hi havia moltes falgueres) va notar que una de les bèsties feia uns senyals curiosos prop d'una balma,

al lloc, hi trobaren la Verge. Consta que inicialment la imatge fou portada al monestir de Santa Maria de Lillet. De fet, la capella no figura fins el 1120. Del 1886 data la construcció de la Cova de la Verge, per Don Florenci Piera de Barcelona (el qual també bastí la creu que hi ha al turonet prop el Santuari des del qual es domina la cova), sembla que l'estil amb el qual decorà la cova no acabà d'agradar i al 1888 el poblata Don Pere Barnola l'adequà una mica, però respectant l'obra original (les coordenades de la Cova de la Verge són X: 413.203, Y: 4.675.997, i 1.089 mts.).

La imatge de la Marede Déu que presideix l'altar és una rèplica, la talla original és guardada i es col·loca presidint l'església en totes les dates assenyalades que s'hi celebra missa.

Actualment s'ha reparat la coberta de l'església.

Història

El lloc de Falgars el trobem documentat per primer cop el 985, en l'acta de consagració de l'església de St. Cristòfol de Vallfogona, on consta com un dels límits d'aquest temple.

Segons la tradició mariana la troballa de la Verge va ser anterior al 1.049 (P. Camos). L'església fou edificada posteriorment, consta com obra d'una fundació particular, feta pel matrimoni Ramon i Elisardis, que construeixen l'edifici el 1.120. L'església fou cedida al monestir de St. Llorenç prop Bagà, que n'exercí el domini durant tota l'edat mitjana; la donació al monestir anava acompanyada del seu alou i la dotació, consistent en tots els dret que tenien al Berguedà, Cerdanya i Conflent; la condició era que en tinguessin cura, el mantinguessin en bones condicions, fer les funcions religioses corresponents, a més de pregar per l'ànima del matrimoni i els seus parents.

Durant el segle XIII s'estén la riquesa i la devoció cap al santuari, en forma de donacions per part de particulars i els favors del senyors de Pinós; en aquest període era regentada pel capellà de Vallfogona. Al 1312, en la visita del deganat del Berguedà ja consta com a parroquial. En el transcurs del segle XIV, la popularitat i concurrència de l'indret a nivell comarcal generà la presència de vida eremítica.

El conjunt fou profundament transformat el segle XVII, puig el 1.636 consta que es realitzaren obres a la casa, la qual es creu que es bastí entorn de finals del segle XVI i principis del segle XVII per tal d'allotjar els devots i custodis del santuari. L'església fou reconstruïda el 1.646, data de col·locació de la primera pedra; l'obra es realitzà sobre l'antic edifici romànic, del qual en queden només restes puntuals, el testimoni més destacable és la ferramenta de l'antiga porta medieval, avui col·locada a la porta que comunica l'església amb l'interior de la casa adossada. Al llarg del segle XVIII la devoció a la Verge de Falgars anà en augment, paral·lelament també s'incrementaren el nombre de donacions, entre les quals destaca la donació del Sr. Marimon, Marquès de Cerdanyola, conformada per un hort contigu al santuari, una feixa de terra, tota la plaça del davant del santuari i la casa amb la corresponent llicència per construir-hi un mur, un terreny de setze per vuit canes per obrar-hi un quart de casa nou, entre altres. El conjunt de deixes permet que aquest segle XVIII es continuïn duent a terme importants obres, com és la instal·lació d'un retaule barroc a l'altar major i dos de laterals. Entre el 1790 i 1791 hi ha notícia de que s'estava treballant en el cambril; aquest no fou pintat fins al 1824. Durant la guerra civil, al 1936, es va cremar l'altar barroc i es va trencar la Verge en quatre trossos; d'aquests fets es van salvar les pintures del cambril i les baranes del cor. El 1947, mossèn Joan Orriols, aconseguir iniciar les obres de restauració.

Bibliografia

ANGLERILL, R. (1889): Història de la Mare de Déu de Falgars. Impremta Boixader, La Pobla de Lillet, 2.009. Reproducció del llibre imprès al 1889 pel seu autor.

FÀBREGAS ARTIGAS, J. (1997): La Pobla de Lillet 1924-1958. Una crònica entorn del temps. Editen: Centre d'Estudis Musicals del Berguedà "L'Espill" i Àmbit de Recerques del Berguedà. Impremta Boixader, La Pobla de Lillet.

- FRANCÀS I PATSÍ, À. (1997): La Pobla de Lillet. Història, costums i tradicions de la Vall de Lillet (Berguedà). Columna Albí, Berga.
- GAVIN, Josep M. (1985). "Inventari d'Esglésies. 17. Berguedà". Barcelona Inventari del Patrimoni Arquitectònic, núm. 3514. Generalitat de Catalunya.
- ROSIÑOL I ORRIOLS, J. (1988): El passat de la nostra vila. La Pobla de Lillet. Recull històric, geogràfic i cultural. Ed. La Llar del Llibre, Barcelona.
- ROSINYOL, J.M.. (1997: 22-24): "Les esglésies del municipi". L'Erol, núm. 53, primavera 1997.
- SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga.
- SERRA VILARÓ, J. (1989): Baronies de Pinós i Mataplana. Reproducció facsímil de l'obra de 1930, editat el 1989 pel Centre d'Estudis Baganesos.
- VVAA. (1985:372-373): "Catalunya Romànica. XII. El Berguedà", Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona
- VV.AA. (1994:140). "Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà", vol.5, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

